

LT

LT

LT

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 7.10.2009
KOM(2009) 527 galutinis

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI, REGIONŲ KOMITETUI
IR
EUROPOS CENTRINIAM BANKUI**

2009 m. pranešimas apie euro zoną

{SEK(2009) 1313}

1. EURO ZONOS EKONOMIKA 2009 M.

Po sukrėtimo, sukkelto sunkiausios nuo 4-ojo dešimtmečio krizės, atsiranda ekonomikos stabilizacijos ženklų. Visame pasaulyje svarbiais politiniais veiksmais pavyko pasiekti tam tikrą finansų sistemos stabilumo laipsnį. Per vasarą finansinės sąlygos pagerėjo, o keletas finansinių rodiklių pasiekė prieš krizę buvusį lygį. Įmonių ir vartotojų pasitikėjimo rodikliai pastaraisiais mėnesiais taip pat pagerėjo. Pasaulio prekyba stabilizavosi ir yra požymių, kad atsargų mažinimo ciklas pasiekė žemiausią lygį. Santykinis vartojimo atsparumas buvo stabilizuojantis veiksnys nuosmukio metu, kai fiskalinių paskatų paketų infliacijos mažinimo ir lengvatų priemonėmis buvo palaikomos namų ūkių pajamos.

Pagal paskutinę 2009 m. rugsėjo mėn. Komisijos tarnybų paskelbtą tarpinę prognozę augimas euro zonoje 2009 m. turėtų sumažėti 4 %, kaip numatyta ir 2009 m. pavasario prognozėje. Didesnį nei tikėtasi veiklos sumažėjimą pirmąjį ketvirtį atsverė greitesnė nei planuota stabilizacija antrąjį ketvirtį, visų pirma Vokietijoje ir Prancūzijoje.

Tačiau ekonomikos atsigavimo tvirtumas ir atsparumas dar turi būti visapusiškai patikrinti Tuo tarpu kai bankai, pasinaudodami palankia pinigų politika ir gelbėjimo paketais, stiprina savo likvidumo rodiklius, finansų rinkų stabilizacija dar turi duoti konkrečių rezultatų pagal kreditų pasiskirstymą ekonomikoje, kurios augimas smarkiai sulėtėjo per pirmąjį 2009 m. pusmetį. Prastėjančios užimtumo perspektyvos yra dar viena neužtikrintumo ir susirūpinimo priežastis. Žvelgiant iš teigiamos pusės, reikėtų nepamiršti nemažos politinių paskatų sumos, kuri vis dar gali būti panaudota. Apskritai ekonomikos atkūrimo tvarumas dar turi būti patikrintas.

Krizės metu euro buvo svarbi apsauga. Euro veiksmingai apsaugojo euro zoną nuo audringų valiutų kursų ir palūkanų normų pokyčių, kurie praeityje padidėjus įtampai finansų rinkoje padarė daug žalos valstybėms narėms. Jis taip pat atliko svarbų patikimo makroekonominės politikos ramsčio vaidmenį valstybėse narėse, aktyviai siekiančiose įsivesti eurą arba kurių valiutos yra susietos su euru. Galiausiai euro zonos gebėjimas veikti greitai, koordinuojant veiklą su kitais centriniais bankais, prisidėjo prie visos tarptautinės pinigų sistemos stabilumo.

Dėl finansų krizės padidėjo euro patrauklumas euro zonai nepriklausančioms valstybėms narėms. Visų pirma išryškėjo du galimi priklausymo euro zonai pranašumai: pirma, tai panaikintų staigių ir kenksmingų valiutų kursų svyravimų riziką; antra, tai suteiktų nacionalinėms institucijoms galimybę pasinaudoti centrinio banko euro likvidumu. Tačiau tuo pačiu metu krizė parodė, kad euras neišsprendžia visų ekonominių uždavinių, visų pirma susijusių su vidaus ir išorės disbalansu – tai rodo faktas, kad kai kurios disbalansu pasižyminčios euro zonos šalys patyrė stiprų smūgį. Ši patirtis patvirtina, kad reikia siekti aukšto tvarios konvergencijos lygio prieš įvedant eurą, kaip to reikalaujama Sutartyje. Euro zonos šalys kandidatės turėtų parengti savo ekonomiką euro zonos narystei vykdydamos politiką, skirtą fiskalinei drausmei stiprinti, makrofinansiniam disbalansui vengti ir produktyvumui, konkurencingumui ir galiausiai jų gebėjimui prisitaikyti prie EPS skatinti.

Tačiau krizė išplečia kai kuriuos uždavinius euro zonoje. Krizė turi įtakos viešųjų finansų tvarumui ir potencialiam augimui. Be to, nors dėl krizės paskatinto ekonomikos koregavimo mažėja kai kurie pusiausvyros sutrikimai euro zonoje, egzistuoja rizika, kad konkurencinių pozicijų skirtingumai vėl padidės, jei politiniai veiksmai nebus tinkamai koordinuojami.

Dėl staigaus pajamų sumažėjimo, fiskalinių paskatų pagal Europos ekonomikos atkūrimo planą (EEAP) ir savaiminių stabilizatorių veikimo valdžios sektoriaus biudžeto balansas smarkiai pablogėjo. Dėl efektyvių politinių veiksmų, vykdomų nuo 2008 m. ir koordinuojamų pagal EEAP, pavyko išvengti finansinio kracho ir bendro pasitikėjimo praradimo. Fiskalinės politikos formavimas buvo sėkmingai orientuotas į poreikį skubiai gelbėti smunkančią ekonomiką. Valstybių narių savo nuožiūra taikomos fiskalinės paskatos ir nevaržomi savaiminiai stabilizatoriai padėjo sušvelninti ekonominės veiklos nuosmukį ir prisidėjo prie to, kad pastaruoju metu pasirodytų pagerėjimo požymių, tačiau dėl jų gerokai pablogėjo valdžios sektoriaus sąskaitos. Didėjantis biudžeto deficitas ir lėtas arba neigiamas augimas, taip pat bankų sektoriui teikiama parama prisideda prie gerokai aukštesnio valstybių skolos lygio. Dabar numatoma, kad vidutinis euro zonos biudžeto deficitas padidės nuo 2 % BVP 2008 m. iki daugiau negu 5 % BVP 2009 m. Remiantis dabartiniais planais ir projekcijomis, euro zonos deficitas toliau didės iki 6½ % BVP 2010 m., o valstybių skola iki 2010 m. gali pasiekti 84 % BVP, t. y. padidėti 18 procentinių punktų, palyginti su 2007 m. 2009 m. beveik visos euro zonos valstybės narės, galbūt išskyrus Kiprą ir Liuksemburgą, paskelbs 3 % BVP ribą viršijantį biudžeto deficito rodiklį, o kai kuriose šalyse ši riba bus gerokai viršyta. Pirmą 2009 m. pusmetį Komisijos iniciatyva Taryba pradėjo taikyti perviršinio deficito procedūrą Graikijai, Airijai, Prancūzijai, Maltai ir Ispanijai, remdamasi tuo, kad 2008 m. (EL – 2007 m.) buvo viršyta pamatinė vertė¹. Šiandien Komisija siūlo Tarybai pradėti taikyti perviršinio deficito procedūrą šalims, kurios greičiausiai viršys pamatinę vertę 2009 m. Lanksčiai taikant deficito procedūrą kaip leidžiama pagal Stabilumo ir augimo paktą, valstybėms narėms teikiama svarbi parama ir tolesnės gairės šiomis sudėtingomis aplinkybėmis. Dėl to pagal perviršinio deficito procedūrą rekomenduojami biudžeto konsolidavimo planai daugiausia numatyti vidutinės trukmės laikotarpiui ir, priklausomai nuo aplinkybių atskirose šalyse, buvo rekomenduota nustatyti ilgesnį perviršinio deficito sumažinimo terminą.

Krizė gali padidinti spaudimą, mažinantį augimo tendencijas. Komisija numatė, kad potencialus BVP augimas euro zonoje ilgainiui mažės dėl visuomenės senėjimo. Įvairūs su krize susiję veiksniai šį reiškinį gali sustiprinti. Pirma, jei nedarbas užsitęstų, ilgam laikui, o gal ir negrįžtamai, būtų prarasti vertingi įgūdžiai. Antra, įrangos ir infrastruktūros išteklių sumažės ir gali tapti atgyvenusiais dėl mažesnių investicijų ir sektoriaus pokyčių. Trečia, bus suvaržytos inovacijos, nes nuosmukio metu mokslinių tyrimų ir plėtros išlaidos paprastai būna vienos iš pirmųjų, kurias įmonės mažina. Dėl aukštesnių rizikos premijų ateityje MTP finansavimas gali pabrangti. Tikėtina, kad potencialus augimas labiau sumažės šalyse, kuriose patiriamas gilus ekonomikos nuosmukis.

Iškart pasibaigus krizei euro zonoje reikėtų mažinti skirtumus. Iškart po finansų krizės augimas sumažėjo visose euro zonos šalyse, tačiau skirtingu mastu. Komisijos tarnybų tarpinė prognozė rodo, kad augimo trajektorijos euro zonoje ima plėstis. Pavyzdžiui, Vokietijos ir Prancūzijos augimo prognozės 2009 m. buvo padidintos, o Italijos ir Ispanijos – sumažintos. Kalbant apie einamosios sąskaitos skirtumus, dėl vykstančios būsto rinkos korekcijos ir jos poveikio vidaus paklausai skirtumai greičiausiai šiek tiek sumažės – tai būtų naudingas žingsnis link labiau subalansuoto augimo. Tačiau konvergencija yra nedidelė ir nevienoda euro zonos valstybėse narėse.

¹ Visus svarbius dokumentus apie perviršinio deficito procedūrą galima rasti http://ec.europa.eu/economy_finance/netstartsearch/pdfsearch/pdf.cfm?mode= m2

2. DĖL PRAEITYJE SUSIDARIUSIO DISBALANSO KAI KURIOS EURO ZONOS VALSTYBĖS NARĖS PRASIDĖJUS KRIZEI TAPO LABIAU PAŽEIDŽIAMOS

Krizė išryškino kai kurias iki jos buvusius pusiausvyros sutrikimus. Pasauliniu lygiu nuo „Lehman Brothers“ bankroto prasidėjusios krizės plitimo greitis ir intensyvumas buvo netikėti. Paklausa ir BVP sumažėjimas kai kuriose euro zonos valstybėse narėse buvo toks pat didelis kaip ir kitose, potencialiai didesnės rizikos šalyse. Nors pasaulinis bankų ir finansų sistemos pobūdis ir jų tarpusavio sąsajos turėjo didelės įtakos krizės plitimui, kai kurių valstybių narių patirti sunkumai išryškino keletą silpnų vietų pačioje euro zonoje.

Dėl anksčiau susidariusio disbalanso euro zonoje vienos šalys patyrė daugiau sukrėtimų negu kitos. Dėl palankių makroekonominių sąlygų, pasižyminčių stipriu makroekonomikos augimu, mažos infliacijos, sumažintų palūkanų normų ir nedidelio finansų rinkos kintamumo ūkio subjektai pakankamai neįvertino finansų sistemai būdingos rizikos pasauliniu lygiu ir skatino kreditų plitimą pasaulyje. Kai kuriose euro zonos valstybėse narėse ta pati palanki ekonominė aplinka sudarė sąlygas greitam augimui finansuoti, dėl to susidarė didelis einamosios sąskaitos deficitas (pirmiausia EL, ES, PT ir CY, taip pat IE, MT, SI, SK), tuo tarpu kitose valstybėse narėse kaupėsi vis didesnis einamosios sąskaitos perteklius (DE, LU, AT, NL, FI). Euro zonoje šių dviejų grupių einamosios sąskaitos balanso skirtumas nuo 10-tojo dešimtmečio vidurio nuolat didėjo ir prieš pat krizę pasiekė aukščiausią tašką. Subalansavus biudžetą 1999 m., perteklius nuolat kaupėsi ir 2007 m. buvo 7,7 % BVP, o bendras deficitas išaugo nuo 3,5 % BVP 1999 m. iki 9,7 % 2007 m.

Šalyse, kuriose susidaręs biudžeto deficitas, skirtumų tendencija atspindėjo susikaupusius vidaus pusiausvyros sutrikimus. Jie pasireiškė pernelyg didele vidaus paklausa, būsto kainų augimu ir didele statybų sektoriaus plėtra. Tai buvo ypač akivaizdu Airijoje, Ispanijoje ir Graikijoje, kuriose visą dešimtmetį buvo nuolat registruojamas didesnis augimas ir didesnė infliacija negu likusioje euro zonos dalyje. Didelis einamosios sąskaitos deficitas – ir susiję užsienio kapitalo srautai į šalį – yra pateisinami, kai norima pasivyti kitas šalis, jei taip sudaroma galimybė šaliai padidinti kapitalo atsargas ir paruošti dirvą tvaraus vidutinės trukmės augimo perspektyvoms. Tačiau šalyse, kuriose susidaręs biudžeto deficitas, kapitalas ne visuomet buvo panaudojamas pačiu produktyviausiu būdu. Todėl didelė darbo jėgos dalis pasuko į sektorius, pasižyminčius dideliu ciklišku pažeidžiamumu, kaip antai statybų sektorius; dėl to dabar reikalingas nemažas koregavimas.

Ir atvirkščiai, biudžeto perteklių užtikrinusios šalys pasinaudojo tradiciniais savo pranašumais, pasirinkdamos augimo modelį, pagrįstą konkurencingu eksporto sektoriumi. Šiose šalyse vidaus paklausa veiksnyms niekada net nepradėjo veikti ir nepakeitė eksporto veiksnio. Krizės poveikis atskleidė šio augimo modelio pažeidžiamumą svyruojant pasaulinei paklausai, kuris turėjo poveikio augimui visoje euro zonoje.

Kita pusiausvyros sutrikimų priežastis – spartus finansų sektoriaus augimas. Airija buvo pavyzdinis atvejis, nes 2007 m. jos finansų sektoriaus pridėtinės vertės dalis sudarė 10,6 %, palyginti su vidutiniškai 5 % euro zonoje. Po krizės daugėjant nuvertėjusio turto silpnėjo bankų sektorius ir didėjo spaudimas valdžios institucijoms, kurios buvo paskutinė instancija norint pasiskolinti.

Šiais pusiausvyros sutrikimais galima paaiškinti, kodėl krizė vienas valstybes nares paveikė stipriau negu kitas. Kadangi dėl didelių išorės išipareigojimų padidėjo finansinių sukrėtimų rizika, šalys, kuriose susidaręs biudžeto deficitas, nukentėjo dėl to, kad sumažėjo priimtina rizika finansų rinkose. Didelės statybų sektoriaus plėtros sumažėjimas taip pat turėjo didelės

įtakos augimui ir užimtumui nuo pat krizės pradžios. Lygiagrečiai šalys, užtikrinusios biudžeto perteklių, beveik iš karto patyrė smūgį dėl sumažėjusios pasaulinės paklausos ir jų augimas staiga sumažėjo. Šalims, turinčioms didelį bankų sektorių, gresia didelių fiskalinių išpareigojimų rizika. Apskritai valstybės narės, kurios laikosi nesubalansuoto augimo modelio, patyrė itin rimtą ekonomikos nuosmukį.

Krizės poveikis rodo, kad būtina imtis veiksmų. Nors šie pusiausvyros sutrikimai ir susijusi rizika buvo nustatyti prieš keletą metų, jų šalinimas gerokai vėluoja, nes valstybių narių politikos formuotojai ekonomikos pakilimo laikotarpiu dažniausiai ignoravo šiuos sutrikimus. Ilgiau jų ignoruoti negalima.

3. NEBAIGTI DARBAI TAIP PAT TRUKDĖ EURO ZONOS GEBĖJIMUI REAGUOTI Į KRIZĘ

Vykdamt gilesnę finansų integraciją euro zonoje nebuvo griežtinama priežiūros tvarka. Galiojanti priežiūros tvarka neleido skatinti bendrųjų priežiūros principų, suvokti sisteminių finansų rinkų ir realiosios ekonomikos sąsajų ir užtikrinti tvirtos sistemos, kuri leistų greitai ir koordinuotai reaguoti į prasidėjusią krizę. Pirminė reakcija dažnai buvo nekoordinuota ir daugiausia nulemta šalies interesų. Pavyzdžiui, iniciatyvos, susijusios su indėlių garantijų schemomis, ir skubus didelės tarpvalstybinės finansų įstaigos dekonsolidavimas parodė, kad trūksta tinkamų krizės valdymo procedūrų. Pirmasis Eurogrupės valstybių ir vyriausybės vadovų susitikimas, surengtas 2008 m. spalį Paryžiuje, padėjo pagreitinti ES reakciją.

Komisija veiksmingai dirbo, kad užpildytų šią spragą. Ji užtikrino bendrą sistemą nacionalinių bankų gelbėjimo planams įgyvendinti, laikantis valstybės pagalbos taisyklių, taip pat pasinaudojant ECB parama. Nuo tada, vadovaudamasi Larosière grupės išvadomis, Komisija pateikė oficialių teisinių pasiūlymų dėl naujos Europos finansų priežiūros struktūros. Šiais pasiūlymais siekiama sustiprinti tiek atskirų finansų įstaigų, tiek visos finansų sistemos rizikos ribojimo priežiūrą. Kartu ES yra finansų rinkų reguliavimo reformos lyderė; ji formuoja G20 grupės iniciatyvas ir išpareigojimus.

Nors prasidėjus krizei fiskalinė būklė iš esmės buvo gera, kai kurios valstybės narės neturėjo pakankamai galimybių reaguoti į krizę. Po kelerių iš esmės sėkmingo fiskalinio konsolidavimo laikantis Stabilumo ir augimo pakto rekomendacijų metų dauguma euro zonos valstybių narių teoriškai galėjo kur kas geriau atlaikyti krizę negu anksčiau. Tačiau kai kuriose šalyse fiskalinis konsolidavimas nebuvo užbaigtas, nežiūrint palankios ekonominės situacijos. Valstybės skolos lygis išliko aukštas Graikijoje, Italijoje ir Belgijoje, o fiskalinis konsolidavimas buvo lėtai ir neryžtingai vykdomas Prancūzijoje, Graikijoje ir Portugalijoje. Kitose šalyse viešieji finansai tapo priklausomi nuo fiskalinių pajamų iš finansų sektoriaus arba nekilnojamojo turto bumo, kurio smukimas dar pablogino viešųjų finansų būklę ir gerokai sumažino esamas fiskalinių veiksmų galimybes, reikalingas kovoti su krizės padariniais. Dėl to kelios valstybės narės turėjo apriboti indėlį į bendrą fiskalinių skatinamųjų priemonių paketą, numatytą Europos ekonomikos atkūrimo plane, arba jo atsisakyti. Jei konsolidavimas būtų buvęs užbaigtas, euro zonos fiskalinis atsakas būtų galėjęs būti dar ryžtingesnis.

Žvelgiant pasauliniu mastu, euro zonos šalių vyriausybės deramai prisidėjo prie bendrų pasaulinių pastangų išlaikyti paklausą, laikydamosi Europos ekonomikos atkūrimo plano (EEAP) ES masto koordinavimo sistemos. Jos ėmėsi daug įvairių reikšmingų fiskalinės ir struktūrinės politikos priemonių. Bendra fiskalinė parama sudaro apie 4,6 % euro zonos BVP (apie 5 % visos ES BVP); ji apima savaiminių stabilizatorių poveikį ir bendras valstybių narių

savo nuožiūra 2009 ir 2010 m. taikomas fiskalines paskatas, kurie kartu sudaro 1,8 % euro zonos BVP. Iš 590 nacionalinių priemonių, apie kurias informavo euro zonos valstybės narės, 22 % skirti namų ūkių, taip pat pačių pažeidžiamiausių, perkamajai galiai didinti; 25 % – investicijoms palaikyti; 32 % – sektoriams arba įmonėms remti ir 21 % skirtas darbo rinkų veikimui gerinti. Pagal 2009 m. birželio mėn. Komisijos vertinimą dauguma priemonių vykdomos laiku ir kryptingai, laikantis EEAP principų. Tačiau susirūpinimą kelia abejonės dėl tam tikrų priemonių panaikinimo, nes dėl jų ekspansinė politika gali būti mažiau veiksminga.

Bendras euro zonos ekonominės politikos atsako poveikis galėjo būti greitesnis ir galbūt stipresnis, jei būtų anksčiau ir plačiau pradėta jį koordinuoti. Jei koordinavimas svarbus visai ES, euro zonos valstybėms narėms jis ypač svarbus, turint omeny jų glaudžias ekonomines ir finansines sąsajas ir tai, kad jos naudoja bendrą valiutą ir vykdo bendrą pinigų politiką. Apskritai nustatytas politikos koordinavimo mechanizmas euro zonoje krizės metu gerai neveikė. Remdamasi šiais faktais Eurogrupė įsipareigojo geriau koordinuoti nacionalinių ekonomikos atkūrimo priemonių įgyvendinimą, kad būtų išvengta nenumatyto neigiamo šalutinio poveikio ir būtų visiškai įgyvendinta priežiūros sistema, apibrėžta Stabilumo ir augimo pakte. Šiais išbandymų laikais euro zona turėtų labiau nei kada nors anksčiau imtis vadovaujamo vaidmens.

4. TOLESNĖS VEIKLOS KRYPTIS. VEIKSMINGO VIDAUS KOREGAVIMO IR TVARAUS AUGIMO UŽTIKRINIMAS SUDĖTINGOMIS APLINKYBĖMIS

Krizė aiškiai parodė, kad euro zonos valstybėms narėms būtina skubiai įgyvendinti EPS@10 reformų darbotvarkę: plėsti ir stiprinti makroekonominę priežiūrą. Gerai veikianti EPS yra svarbi visai ES. 2008 m. gegužės mėn. EPS@10 komunikate² Komisija pasiūlė trijų ramsčių darbotvarkę, skirtą EPS veikimui gerinti greitai kintančioje pasaulinėje aplinkoje, senėjant visuomenei ir didėjant susirūpinimui dėl energijos ir klimato kaitos. Vidaus darbotvarkei įgyvendinti reikia plėsti makroekonominę EPS priežiūrą, kad ji apimtų ne tik fiskalinę politiką, bet ir makrofinansinio stabilumo aspektus bei konkurencingumo tendencijas, kaip apibrėžta Lisabonos ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategijoje, ir užtikrinti geresnę struktūrinės reformos integraciją į bendrą koordinavimo politiką EPS. Taip pat būtina stiprinti fiskalinės politikos koordinavimą ir griežtinti priežiūrą. Pagal EPS@10 išorės darbotvarkę euro zona turėtų vaidinti svarbesnį vaidmenį užtikrinant pasaulinį ekonomikos valdymą. Krizės metu išryškėjo būtinybė ryžtingai įgyvendinti šią reformų darbotvarkę.

Norint paskatinti koordinuotą politinį atsaką į konkurencijos iššūkį reikia skubiai plėsti makroekonominę priežiūrą. Būtina imtis ryžtingų ir skubių politinių veiksmų, nes struktūriniai skirtumai gali pakenkti euro zonos sanglaudai. Nepaisant pakartotinių išpėjimų, kai ekonominės sąlygos buvo palankios, pusiausvyros sutrikimai euro zonoje nebuvo šalinami. Dabar, staiga susilpnėjus vidaus paklausai ir sparčiai didėjant nedarbui, krizė verčia skaudžiai koreguoti einamosios sąskaitos balansus. Tai ypač akivaizdu šalyse, kuriose susidaręs deficitas, kaip antai Ispanijoje ir Airijoje, tačiau ne tik jose. Be to, konkurencingumo tendencijų subalansavimas iš naujo gali užsitęsti, atsižvelgiant į: i) pasaulinį krizės pobūdį, kuris kenkia eksportu paremtai strategijai; ii) mažesnį potencialų augimą, ribojantį esamas

² Komisijos komunikatas Europos parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų Komitetui, Regionų Komitetui ir Europos Centriniam Bankui „EPS@10: Ekonominės ir pinigų sąjungos laimėjimai ir uždaviniai po 10 metų nuo jos sukūrimo“, COM(2008) 238, 2008 5 7.

galimybes, reikalingas susikaupusiems darbo užmokesčio ir išlaidų skirtumams vėl subalansuoti; iii) ir į tai, kad, atsigavus ekonomikai, silpnu augimu pasižyminčiose šalyse realiosios palūkanų normos gali būti didesnės negu likusioje euro zonoje. Plėsdama makroekonominę priežiūrą, 2008 m. Eurogrupė susitarė reguliariai peržiūrėti euro zonos vidaus konkurencingumo tendencijas ir skatinti valstybes nares imtis sureguliuavimo veiksmų. Šalinti esmines žalingų konkurencingumo pokyčių priežastis euro zonoje yra bendras rūpestis ir tai turi būti neatsiejama šios zonos išėjimo iš krizės strategijos dalis.

Plečiant priežiūrą taip pat reikėtų rimtai atsižvelgti į pokyčius finansų rinkoje. Dėl pernelyg didelio išsiskolinimo privačiajame sektoriuje susiformavo netvarios ekonomikos tendencijos. Šie finansinės pusiausvyros sutrikimai turėtų būti nustatyti ir šalinami ankstyvoje stadijoje. EPS@10 komunikate pabrėžiama, kad „nors rinkos integracija, ypač finansinių paslaugų srityje, yra naudinga visai EPS, nesant atitinkamos politikos, ji gali ir sustiprinti skirtumus tarp dalyvaujančių valstybių“. Krizė parodė, kaip greitai finansų sukrėtimai gali paveikti realiąją ekonomiką ir kokios stiprios yra grįžtamojo ryšio kilpos. Be to, kad turi būti plečiama makroekonominė priežiūra, kad ji apimtų konkurencingumo pokyčius euro zonoje, iš esmės svarbu anksti nustatyti turto kainų bumus siekiant išvengti brangiai kainuojančio fiskalinio ir išorės disbalanso koregavimo vėlesniame etape.

Priežiūra turėtų būti stiprinama, siekiant užtikrinti viešųjų finansų tvarumą. Po krizės dėl lėto augimo ir kartu didėjančios išsiskolinimo rizikos viešieji finansai atsidūrė nesaugioje situacijoje kaip tik tuomet, kai pradėjo reikštis visuomenės senėjimo poveikis. Jei politika nesikeis, numatoma, kad valstybės skola euro zonoje 2014 m. pasieks 100 % BVP. Stiprinant fiskalinį koordinavimą euro zonoje reikalingas tvirtas įsipareigojimas laikytis fiskalinės strategijos, kuria būtų galima tinkamai suderinti stabilizavimą ir tvarumą laikantis Stabilumo ir augimo pakto. Siekdami užtikrinti nuoseklią euro zonos fiskalinę politiką, 2009 m. birželį euro zonos finansų ministrai susitarė dėl sąlygų, kuriomis vadovaujantis būtų formuojami 2010 m. viešojo sektoriaus biudžetai (laikotarpio vidurio biudžeto peržiūra). Jie nusprendė, kad kai tik pradės atsigauti ekonomika ir dar labiau sumažės pakartotinio ekonomikos nuosmukio rizika, fiskalinė politika turėtų būti perorientuota į konsolidavimą. Jie taip pat sutarė, kad fiskalinio konsolidavimo tempas turėtų būti diferencijuotas pagal šalis, atsižvelgiant ne tik į ekonomikos atsigavimo tempą, fiskalinę būklę ir skolos lygį, bet ir į numatomas su visuomenės senėjimu susijusias išlaidas, išorės disbalansą ir finansų sektoriaus riziką.

Konsolidavimas taip pat turėtų sustiprinti viešųjų finansų kokybę ir sustabdyti skolos didėjimą, tuo pačiu neproduktyvių išlaidų konsolidavimu ir paskatų didinti ekonomikos gamybinį pajėgumą stiprinimu prisidėdamas prie ilgalaikio augimo. Be to, nacionalinės fiskalinės sistemos turi būti stiprinamos, kad skatintų veiksmingą konsolidavimą ekonomikos pakilimo laikotarpiu. Apskritai krizės pamoka yra ta, kad vykdant makroekonominę priežiūrą tvarumą reikia laikyti kertiniu ekonominių strategijų kūrimo akmeniu.

Kad būtų galima laikytis protingų išėjimo iš krizės strategijų, turi būti stiprinamas įvairių politikos sričių ir valstybių narių veiklos koordinavimas. Patikimos ir gerai koordinuojamos išėjimo iš krizės strategijos yra ypač svarbios euro zonai, siekiant užtikrinti tvarų augimą ir išvengti to, kad potencialios augimo trajektorijos išsiskirtų, kai tik ekonomika vėl atgaus jėgas. Koordinavimas iš esmės turėtų pasireikšti bendru supratimu apie tinkamą politikos priemonių normalizavimo laiką, tempą ir eigą. Galiausiai atšaukus fiskalines paskatas ir verslo rėmimo priemones ir suformulavus patikimo fiskalinės konsolidacijos ir struktūrinių reformų planus, pagerės kainų stabilumo perspektyvos, taigi, palengvės pinigų politikos vykdymas. Greita finansų sektoriaus atkūrimo pažanga būtų iš esmės svarbi siekiant

užtikrinti, kad bankų sistema nestabdytų ekonomikos gaivinimo, o pinigų politikos kainų stabilumo tikslas neprieštarautų finansinio stabilumo tikslui. Skirtingi politiniai atsakai turės būti įtraukti į nacionalines išėjimo iš krizės strategijas, kad būtų galima pasiekti geriausią rezultatą pasauliniu mastu. Laikantis Tarybos rekomendacijų euro zonai pagal Lisabonos strategiją, reikalinga pažanga įgyvendinant reformas, skatinančias potencialų augimą ir lengvinančias prisitaikymą prie sukrėtimų.

Išmoktos valdymo pamokos. Krizės metu išryškėjo poreikis stiprinti euro zonos priežiūros ir valdymo sistemą. 2008 m. EPS@10 komunikate Komisija jau pabrėžė poreikį euro zonos valstybėms narėms parodyti aiškią politinę valią ir vadovavimą, kad bendras supratimas virstų bendrais politiniais veiksmais, ragindama valstybes nares pasinaudoti Eurogrupe kaip atviroms diskusijoms ir ryžtingiems veiksams skirtu politiniu organu. Lisabonos sutartimi suteikiama reikalinga platforma siekiant toliau gerinti ekonominį euro zonos valdymą. Naujame prie Lisabonos sutarties pridedamame protokole oficialiai pripažįstama Eurogrupė ir jos pirmininkas taip pabrėžiant glaudesnio nei kada nors anksčiau ekonominės politikos koordinavimo euro zonoje poreikį. Lisabonos sutartimi taip pat sutvirtinamas Komisijos vaidmuo vykdant EPS veikimo priežiūrą.

Susivienijusi euro zona gali turėti įtakos pasaulinei darbotvarkei. Atsiradus G20 grupei kaip geriausiam forumui, skirtam pasaulio ekonomikos ir finansų valdymo reformai skatinti, didėja euro zonos autoritetas. Po krizės pasaulio ekonomika turi spręsti sunkų uždavinį – pereiti prie labiau subalansuoto ir tvaresnio augimo modelio visose išsivysčiusios ekonomikos pasaulio šalyse. Šiuo tikslu pateisinamas pasaulinės priežiūros, vykdomos prižiūrint TVF, stiprinimas. Taigi, euro zona turėtų būti laikoma vienu ekonominiu subjektu, kurio svarba didės palaipsniui prisijungiant naujoms narėms. Kad euro zona turėtų tvirtą balsą pasaulinėje arenoje, reikia stiprinti ES atstovavimą, visų pirma Tarptautiniame valiutos fonde. Dabar, kai diskusijos dėl kvotų ir atstovavimo reformos įgyja pagreitį, tam yra tinkamas laikas. Todėl Komisijos pozicija, prieš metus suformuluota EPS@10 komunikate, šiandien yra svarbesnė nei kada nors anksčiau.